

Poskytovanie zdravotnej starostlivosti a nedovolené prerušenie tehotenstva

Provision of health care and illegal abortion

Jozef Tóth

Kľúčové slová:

zdravotnej starostlivosti, zákon o zdravotnej starostlivosti, zákone o potrate.

Key words:

health care, act on health care, law on abortion.

Primárnym objektom trestného činu nedovoleného prerušenia tehotenstva je ochrana začínajúceho sa ľudského života a zdravia matky.

Trestný zákon v súvislosti s týmto druhom trestného činu upravuje štyri formy nedovoleného prerušenia tehotenstva:

- 1) umelé prerušenie tehotenstva bez súhlasu tehotnej ženy;
- 2) nezákonné umelé prerušenie tehotenstva so súhlasom tehotnej ženy;
- 3) navedenie tehotnej ženy na to, aby sama svoje tehotenstvo prerušila alebo iného o to požiadala, alebo mu dovolila, aby nezákonne prerušil jej tehotenstvo;
- 4) pomáhanie pri prerušení tehotenstva ženou samou alebo pri tom, aby iného požiadala alebo mu dovolila prerušiť jej tehotenstvo.

Na spáchanie trestného činu nedovoleného prerušenie tehotenstva Trestný zákon vyžaduje úmyselné konanie páchatela, ktorý tehotnej žene buď preruší tehotenstvo, alebo jej k tomu aspoň pomáha, resp. ju k prerušeniu navedie. Usmrtenie ľudského plodu z nebanlivosti sa posudzuje ako ťažká ujma na zdraví a páchatel by bol súdený zo spáchania trestného činu ublíženia na zdraví z nebanlivosti. Napríklad, ak by lekár – gynekológ neodborným alebo nebanlivostným vyšetrením spôsobil tehotnej pacientke prerušenie tehotenstva, alebo usmrtienie plodu, išlo by o trestný čin ublíženia na zdraví, v prípade, ak by ale prerušil jej tehotenstvo úmyselne a nedovolené (v rozpore so zákonom č. 73/1986 Zb. o umelom prerušení tehotenstva¹ a súvisiacimi ustanoveniami zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti²), išlo by o trestný čin nedovoleného prerušenia tehotenstva.

Umelé prerušenie tehotenstva upravuje zákon č. 73/1986 Zb. o umelom prerušení tehotenstva³ a súvisiaca vyhláška č. 74/1986 Zb. Ministerstva zdravotníctva SSR⁴. Podľa uvedených predpisov sa žene umelo preruší tehotenstvo, ak o to písomne požiada, ak tomu nebránia jej zdravotné dôvody, a ak tehotnosť nepresahuje 12 týždňov. Žene možno umelo prerušiť tehotenstvo zo zdravotných dôvodov s jej súhlasom, alebo na jej podnet, ak je ohrozený jej život alebo zdravie alebo zdravý vývoj jej plodu, alebo ak ide o geneticky chybný vývoj plodu. Žene ktorá nedovršila vek 16 rokov, možno umelo prerušiť tehotenstvo so súhlasom zákonného zástupcu, prípadne toho, komu bola zverená do výchovy. Podmienky vykonania umelého prerušenia tehotenstva dopĺňajú príslušné ustanovenia zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti⁵ na základe ktorých žena musí dať písomný informovaný súhlas po predchádzajúcom poučení, na prevedenie zákroku umelého prerušenia tehotenstva. Informovaný súhlas musí obsahovať dátum a podpis ženy žiadajúcej o zákrok. Poučenie musí obsahovať informácie o povahe, priebehu, následkoch umelého prerušenia, o fyzických a psychických rizikách, o aktuálnom vý-

¹ Zákon č. 73/1986 Zb. o umelom prerušení tehotenstva.

² Zákon č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

³ Zákon č. 73/1986 Zb. o umelom prerušení tehotenstva.

⁴ Vyhláška Ministerstva zdravotníctva SSR č. 74/1986 Zb. ktorou sa vykonáva zákon SNR č. 73/1986 Zb. o umelom prerušení tehotenstva.

⁵ Zákon č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

vojovom štádiu embrya alebo plodu a alternatívach k umelému prerušeniu tehotenstva (utajenie osoby v súvislosti s pôrodom, osvojenie dieťaťa, pomoc neziskových a cirkevných organizácií) a musí byť v písomnej forme. Umelé prerušenie tehotenstva možno potom uskutočniť najskôr 48 hodín po odoslaní hlásenia o poskytnutí poučenia zo strany lekára. V prípade neplnoletej osoby musí dať písomný informovaný súhlas na zákrok okrem tejto osoby aj jej zákonný zástupca, a to po predchádzajúcom poučení. Možno teda skonštatovať, že, ak by gynekológ uskutočňoval umelé prerušenie tehotenstva a neboli by dodržané všetky zákonné podmienky napr. by absentoval informovaný súhlas v písomnej forme, alebo by lekár nedodrжал povinnosti viažuce sa ku poučeniu, došlo by ku spáchaniu trestného činu, aj keby žena dala súhlas ku prerušeniu a aj keby sa uskutočňovalo v nemocnici. Pod pojmom tehotná žena sa rozumie žena od počatia – oplodnenia až do začiatku pôrodu. Prerúšením tehotenstva je akékoľvek konanie, ktorého cieľom je usmrtenie ľudského plodu, bez ohľadu na to, akým spôsobom (prostriedkami) bolo uskutočnené, ale musí byť zároveň splnená podmienka, že plod je živý.

Ad 1. Umelé prerušenie tehotenstva bez súhlasu tehotnej ženy

Kto bez súhlasu tehotnej ženy umelo preruší jej tehotenstvo, potrestá sa odňatím slobody na tri až osem rokov. Na vyvodenie zodpovednosti Trestný zákon vyžaduje úmyselné konanie páchatel'a (smerujúce k prerušeniu tehotenstva) a zároveň absenciu súhlasu tehotnej ženy.

Odňatím slobody na štyri až desať rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin závažnejším spôsobom konania, alebo na chránenej osobe. Závažnejším spôsobom konania sa rozumie spáchanie trestného činu surovo, ľst'ou, trýznivo, násilím alebo jeho hrozbou, využitím tiesne, neskúsenosti alebo odkázanosti, porušením dôležitej povinnosti vyplývajúcej páchatel'ovi z jeho zamestnania alebo povolania, na viacerých osobách (najmenej troch) alebo organizovanou skupinou. Za chránenú osobu sa považuje v tomto prípade najmä dieťa (do 18 rokov), tehotná žena, odkázaná, blízka a chorá osoba.

Trestom odňatia slobody na osem až pätnásť rokov sa páchatel' potrestá, ak činom spôsobí tehotnej žene ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť. Ťažkou ujmu na zdraví je vážna porucha zdravia alebo vážne ochorenie, ktorými sa podľa Trestného zákona rozumejú zmrzačenie, ochromenie údu, poškodenie dôležitého orgánu, vyvolanie potratu alebo usmrtenie plodu, mučivé útrapy, strata alebo podstatné oslabenie funkcie zmyslového ústrojenstva alebo porucha zdravia trvajúci dlhší čas (pracovná neschopnosť alebo liečenie trvajúce najmenej 42 dní). Pod smrťou sa podľa Trestného zákona rozumie biologická smrť mozgu (cerebrálna smrť).

Podľa rozsudku Najvyššieho súdu, násilné konanie voči tehotnej žene s úmyslom prerušiť bez jej súhlasu jej tehotenstvo vykazuje znaky trestného činu nedovoleného prerušenia tehotenstva a nie znaky trestného činu ublíženia na zdraví spáchaného vyvolaním potratu (R 45/1968).

Ad 2. Nezákonné umelé prerušenie tehotenstva so súhlasom tehotnej ženy

Kto so súhlasom tehotnej ženy umelo preruší jej tehotnosť postupom alebo za podmienok, ktoré odporujú všeobecne záväzným právnym predpisom o umelom prerušení tehotnosti, potrestá sa odňatím slobody na dva až päť rokov. Na vyvodenie trestnej zodpovednosti sa v tomto prípade vyžaduje úmyselné konanie páchatel'a, ktorý síce prerušil tehotenstvo so súhlasom tehotnej ženy (súhlas tu nemusí byť výslovný, stačí aj v konkludentnej forme napr. súhlasné pokývnutie hlavou alebo iný prejav), ale spôsobom ktorý je v rozpore s podmienkami pre umelé prerušenie tehotenstva podľa § 4 až § 6 zákona č. 73/1986 Zb. o umelom prerušení tehotenstva⁶ a súvisiacich vykonávacích predpisov, ako aj § 6b zákona č. 576/2004 Z. z. o poskytovaní zdravotnej starostlivosti a službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti⁷.

Odňatím slobody na tri až osem rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin a spôsobí ním ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť, na neplnoletej žene bez súhlasu jej zákonného zástupcu alebo toho, komu bola zverená do starostlivosti, alebo pod dozor, získa tým väčší prospech alebo to uskutoční závažnejším spôsobom konania. Za neplnoletú osobu (ženu) sa podľa Občianskeho zákonníka považuje osoba, ktorá nedovršila 18 rok veku, alebo neuzavrela po dovrsení 16 roku veku (so súhlasom súdu) manželstvo. Trestný zákon považuje osobu, ktorá nedovršila 18 rok veku za dieťa s výnimkou ak nenadobudla táto osoba plnoletosť už skôr. Pokiaľ fyzické osoby nie sú spôsobilé na právne úkony, konajú za ne ich zákonný zástupcovia. Zákonným zástupcom maloletého dieťaťa je podľa Zákona o rodine rodič, pestún, poručník alebo opatrovník. Zákonným zástupcom fyzickej osoby, ktorú súd rozhodnutím pozbavil spôsobilosti na právne úkony, alebo ju obmedzil, je súdom ustanovený opatrovník. Pod väčším prospechom sa rozumie suma dosahujúca najmenej 2 660 eur.

⁶ Zákon č. 73/1986 Zb. o umelom prerušení tehotenstva.

⁷ Zákon č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Ad 3 a 4. Navedenie tehotnej ženy na to, aby sama svoje tehotenstvo prerušila, alebo iného o to požiadala, alebo mu dovolila, aby nezákonne prerušil jej tehotenstvo a pomáhanie pri prerušení tehotenstva ženou samou alebo pri tom, aby iného požiadala alebo mu dovolila umelo prerušiť jej tehotenstvo

Kto tehotnú ženu navedie na to, aby svoje tehotenstvo sama umelo prerušila, alebo iného požiadala alebo inému dovolila, aby jej bolo tehotenstvo umelo prerušené postupom alebo za podmienok, ktoré odporujú všeobecne záväzným právnym predpisom o umelom prerušení tehotenstva, potrestá sa odňatím slobody až na jeden rok. Návodcom sa podľa Trestného zákona rozumie ten, kto iného úmyselne naviedol na spáchanie trestného činu, pričom v tomto prípade by zároveň musel naviesť tehotnú ženu, aby v rozpore s právnymi predpismi zakotvujúcimi umelé prerušenie tehotenstva, prerušila svoje tehotenstvo.

Na trest odňatia slobody až na jeden rok sa potrestá, kto tehotnej žene pomáha pri prerušení jej tehotenstva ňou samou alebo pri tom, aby iného požiadala alebo inému dovolila umelo prerušiť jej tehotenstvo. Pomocníkom je podľa Trestného zákona ten, kto úmyselne poskytol inému pomoc na spáchanie trestného činu, najmä zadovážením prostriedkov, odstránením prekážok, radou, utvrdzovaním v predsavzatí alebo sľubom pomôcť po trestnom čine. Pod pomáhaním možno chápať pomoc psychickú alebo aj fyzickú, ale opäť by muselo dôjsť k nedovolenému prerušeniu tehotenstva, teda v rozpore s právnymi predpismi upravujúcimi umelé prerušenie tehotenstva.

Odňatím slobody na dva až päť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin závažnejším spôsobom konania alebo na chránenej osobe.

Odňatím slobody na tri až osem rokov sa páchatel' potrestá, ak činom spôsobí ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť.

Tehotná žena, ktorá sama alebo s pomocou inej osoby protiprávne umelo preruší svoje tehotenstvo nebude podľa Trestného zákona za takýto čin trestne zodpovedná, (ani ako pomocník alebo návodca), a to z toho dôvodu, aby sa potom v prípade potreby neobávala privolať zdravotnícku pomoc, ak by bol ohrozený jej život resp. zdravie po vykonaní umelého prerušenia tehotenstva. Samotnú tehotnú ženu teda nemožno trestne stíhať a ani odsúdiť, ak by sa na nej vykonalo v ktorejkoľvek forme nedovolené prerušenie tehotenstva, či už proti jej vôli alebo s jej súhlasom.

Podľa uznesenia Najvyššieho súdu ČR v prípade, ak by lekár za predstierané prerušenie tehotenstva prijal odplatu, išlo by o trestný čin podvodu a nie o trestný čin nedovoleného prerušenie tehotenstva. Iba samotný prejav ochoty uskutočniť žene za odplatu umelé prerušenie tehotenstva, ak je táto k takémuto zákroku už rozhodnutá, nie je trestný (R 50/1992).

Na záver state o trestnom čine nedovoleného prerušenia tehotenstva chcem poznamenať a poukázať na skutočnosť, že v praxi pri umelom prerušení tehotenstva lekári veľmi často nedodržiavajú najmä ustanovenia § 6b ods. 2 a 3 zákona č. 576/2004 o zdravotnej starostlivosti⁸ súvisiace s poučením (jeho obsahom) a povinnosť odovzdať informácie (poučenie) žene žiadajúcej o umelé prerušenie tehotenstva aj v písomnej forme vrátane zoznamu občianskych združení, cirkví, nadácií a neziskových organizácií, ktoré poskytujú materiálnu, finančnú a psychologickú pomoc v tehotenstve. Práve poskytnutie zoznamu uvedených inštitúcií zo strany lekára tehotnej žene v praktickom živote pravidelne absentuje.

Zhrnutie

Legálny spôsob, ako vyhorenia tehotenstvo u tehotnej ženy, zákon o zdravotnej starostlivosti, zákonné požiadavky pre tento proces v zákone o potrate. Ak chcete vykonať potrat je nevyhnutné informovaného súhlasu žien po predchádzajúcom poučení, púhy súhlas musí byť uvedený dátum a podpis príslušnej ženy. Pokiaľ sa jedná o menšie, ale musí tiež poskytnúť písomný informovaný súhlas a jeho právneho zástupcu, signované a datované a len po predchádzajúcom poučení. Poučenie musí obsahovať informáciu o účele, povahe, priebehu a následkov potratov, psychických a fyzických rizík, súčasného štádia embrya, plodu uvedenom poradí, rovnako ako alternatívne možnosti, najmä dôvernosť osôb v súvislosti s pôrodom, prijatím a pomoc dieťaťu zabezpečuje občianske, neziskové organizácie, cirkvi a náboženské organizácie. Potrat môže byť vykonaná u žien do 12

⁸ Zákon č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

týždňov tehotenstva, ak nie je úvahy o zdravotných dôvodov alebo zo zdravotných dôvodov, ak je ohrozený jej život. V prípade subjektov, ktoré vykonávajú umelé Burnout tehotenstva, to znamená, že poskytovateľ zdravotnej starostlivosti zdravotnícki pracovníci, respektíve nespĺňajú zákonné požiadavky a povinnosti týkajúce sa riadenia, možné odvodiť proti nim trestne zodpovedná za trestný čin potratu.

Summary

Legal way burnout pregnancy in pregnant woman, the Act on health care, the legal requirements for this process in a law on abortion. To carry out the abortion is necessary informed consent women, after prior instruction, a mere consent must bear the date and signature of the woman concerned. If it is a minor, it must also provide written informed consent and its legal representative, signed and dated, and only after prior instruction. Lessons must include information on the purpose, nature, course and consequences of abortion, mental and physical risks, the current developmental stage of the embryo, fetus respectively, as well as alternative options, in particular the confidentiality of persons in connection with childbirth, adoption and child assistance provided by the civil, non-profit, church and religious organizations. Abortion may be performed in woman up to 12 weeks of pregnancy, unless considerations of the health reasons or for health reasons, if threatened her life. In the case of the bodies carrying out artificial Burnout pregnancy, it means healthcare provider respectively healthcare workers do not meet the legal requirements and obligations relating to the proceeding, may be inferred against them criminally liable for the offense of abortion.

Použitá literatúra:

1. Ivor J. Trestné právo hmotné 1 Všeobecná časť / J. Ivor a kol. – Bratislava : Iura Edition, 2006. – 530 s.
2. Ivor J. Trestné právo hmotné 2 Osobitná časť / J. Ivor a kol. – Bratislava : Iura Edition, 2006. – 607 s.
3. Ivor J. Trestné právo hmotné 2 Všeobecná časť / J. Ivor a kol. – Bratislava : Iura Edition, 2010. – 625 s.
4. Kádek P. Právna zodpovednosť v medicíne / P. Kádek. – Sládkovičovo : Vysoká škola v Sládkovičove, 2012. – 309 s.
5. Těšinová J. Medicínske právo / J. Těšinová, R. Žďárek, R. Polícar. – Praha : C.H. Beck, 2011. – 414 s.
6. Tóth K. Právo a zdravotníctvo / K. Tóth a kol. – Bratislava : Herba, 2008. – 358 s.
7. Tóth K. Právo a zdravotníctvo II / K. Tóth a kol. – Bratislava : Herba, 2013. – 432 s.
8. Vlček R. Zdravotnícke právo / R. Vlček, Z. Hrubešová. – Bratislava : Epos, 2007. – 320 s.
9. Zákon č. 73/1986 Zb. o umelom prerušení tehotenstva.
10. Zákon č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
11. Zákon č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
12. Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon.
13. Vyhláška Ministerstva zdravotníctva SSR č. 74/1986 Zb. ktorou sa vykonáva zákon SNR č. 73/1986 Zb. o umelom prerušení tehotenstva.